

Agnieszka Zawadzka

Biblioteka Główna

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

ORCID ID: 0000-0002-4895-28

BIBLIOTEKA GŁÓWNA UMCS JAKO PRZESTRZEŃ WIELOFUNKCYJNA
– OD TRADYCYJNYCH ZBIORÓW DO AKTYWNOŚCI, EDUKACJI
I RELAKSU. STUDIUM PRZYPADKU

Streszczenie: Celem artykułu jest analiza wpływu współczesnych form aktywności biblioteki akademickiej na jej wielofunkcyjny charakter oraz poziom zaangażowania użytkowników na przykładzie Biblioteki Głównej UMCS.

Zastosowano metodę studium przypadku, opartą na analizie dokumentów, literatury oraz obserwacji działań realizowanych w latach 2024–2026.

Wyniki wskazują, że działalność biblioteki koncentruje się w czterech obszarach: edukacyjnym, naukowym, społeczno-kulturowym i przestrzennym, które łącznie tworzą zintegrowany system oddziaływania na użytkowników. Działania te wpływają na sposób korzystania z zasobów, rozwój kompetencji informacyjnych oraz budowanie relacji ze społecznością.

Analiza potwierdza, że biblioteka funkcjonuje jako wielofunkcyjne środowisko realizujące koncepcję „trzeciej przestrzeni”. Jednocześnie wskazano kierunki dalszego rozwoju, obejmujące m.in. wzmocnienie promocji zbiorów, rozwój działań partycypacyjnych oraz oferty edukacyjnej.

Słowa kluczowe: biblioteka akademicka, BG UMCS, wielofunkcyjność, zaangażowanie użytkowników, trzecia przestrzeń, studium przypadku

**The Main Library of Maria Curie-Skłodowska University as a Multifunctional Space –
from Traditional Collections to Activity, Education, and Relaxation: A Case Study**

Abstract: The aim of the article is to analyze the impact of contemporary forms of academic library activity on its multifunctional character and the level of user engagement, based on a case study of the Main Library of Maria Curie-Skłodowska University (UMCS).

The study applies a qualitative case study approach, including analysis of institutional documents, subject literature, and observation of selected activities carried out between 2024 and 2026.

The results indicate that the library's activities can be categorized into four main areas: educational, scientific, socio-cultural, and spatial, which together form an integrated system influencing

users. These activities affect the ways in which resources are used, support the development of information literacy, and contribute to building relationships with the user community. The analysis confirms that the academic library operates as a multifunctional environment implementing the concept of the "third place." It also identifies potential directions for further development, including strengthening resource promotion, expanding participatory activities, and enhancing the educational offer.

Keywords: academic library, BG UMCS, multifunctionality, user engagement, third place, case study

Współczesne biblioteki akademickie ulegają dynamicznej transformacji, przechodząc od instytucji skoncentrowanych na gromadzeniu i udostępnianiu zbiorów do wielofunkcyjnych przestrzeni wspierających edukację, badania naukowe, integrację społeczną oraz dobrostan użytkowników. Zmiana ta wpisuje się w szersze procesy transformacji komunikacji naukowej, cyfryzacji zasobów oraz rozwoju koncepcji biblioteki jako „trzeciego miejsca” (*third place*), łączącego funkcje edukacyjne, społeczne i kulturowe.

W niniejszym artykule „przestrzeń wielofunkcyjna” jest rozumiana jako środowisko biblioteczne integrujące różnorodne funkcje: informacyjne, edukacyjne, społeczne, kulturowe oraz technologiczne, umożliwiające użytkownikom nie tylko dostęp do zasobów, lecz także aktywne uczestnictwo w procesach uczenia się, komunikacji naukowej i współtworzenia wiedzy. Ujęcie to nawiązuje do koncepcji *library as place* oraz teorii *third place*, podkreślających znaczenie biblioteki jako otwartej, inkluzywnej i społecznie angażującej przestrzeni¹.

Problem transformacji współczesnych bibliotek akademickich w instytucje wielofunkcyjne jest szeroko podejmowany w literaturze z zakresu bibliotekoznawstwa i nauki o informacji. Analiza dotychczasowych badań pozwala wyróżnić kilka głównych kierunków tej transformacji. Po pierwsze, wskazuje się na przejście od modelu biblioteki opartej na gromadzeniu zbiorów do modelu skoncentrowanego na usługach i użytkowniku, obejmującego rozwój kompetencji informacyjnych oraz wsparcie procesów dydaktycznych². Po drugie, podkreśla się rosnącą rolę bibliotek

¹ L. Waxman, S. Clemons, J. Banning, D. Mckelfresh, *The library as place. Providing students with opportunities for socialization, relaxation, and restoration*, „New Library World” 2007, vol. 108, no. 9/10, s. 430; S. Baran, K. Kotowska, *Przestrzeń społeczna w nowoczesnej bibliotece akademickiej miejscem nauki i spotkań*, [w:] *Biblioteka jako „trzecie miejsce” – międzynarodowa konferencja Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego: materiały konferencyjne = Scientific library as a «third place» – international conference of the Library of the University of Łódź*, red. M. Wrocławska, J. Jerzyk-Wojtecka, Łódź 2011, s. 137–138.

² M. Skibińska, *Kompetencje informacyjne – przegląd tendencji rozwojowych koncepcji informacji literacy*, „Przegląd Badań Edukacyjnych” 2021, nr 34, s. 181–207; M. Kostecka, *Jak bibliotekarze mogą skutecznie uczyć kompetencji informacyjnych i cyfrowych dorosłych użytkowników bibliotek?*, „Biuletyn EBIB” 2021, nr 2 (197), s. 1–6; E. Jaworowska, M. Haryłek, *Rola bibliotekarzy w podnosze-*

w komunikacji naukowej, w tym w zakresie otwartego dostępu, zarządzania danymi badawczymi oraz bibliometrii³. Po trzecie, zwraca się uwagę na znaczenie biblioteki jako przestrzeni społecznej i kulturowej, sprzyjającej integracji użytkowników oraz budowaniu kapitału społecznego⁴. Po czwarte, akcentowany jest rozwój przestrzeni bibliotecznych projektowanych z uwzględnieniem doświadczenia użytkownika (*user experience*) oraz koncepcji partycypacyjnych⁵.

W polskich badaniach nad bibliotekoznawstwem i informacją naukową problem ten podejmowany jest m.in. przez Wiesława Babik, analizującego zmiany funkcji bibliotek akademickich w kontekście rozwoju technologii informacyjnych⁶, B. Sosińską-Kalata, badającą ewolucję usług informacyjnych w środowisku cyfrowym⁷, M. Wojciechowską, wskazującą na rosnące znaczenie kompetencji informacyjnych

niu kompetencji informacyjnych studentów Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” 2018, nr 2 (520), s. 136–145; L. Szczygłowska, *Ewolucja bibliotek akademickich. Konteksty przemian i rozwoju współczesnych instytucji bibliotecznych*, „Zarządzanie Biblioteką” 2018, nr 1 (10), s. 10–11; K. Michniewicz, K. Wanik, *Biblioteki naukowe w procesie transformacji*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 2016, t. 106, s. 93–94.

³ Obecność problematyki zarządzania danymi badawczymi na stronach web polskich bibliotek naukowych, red. M. Nahotko, Kraków 2022, s. 9–10; I. Sójkowska, *Schylek dydaktyki bibliotecznej czy ponadczasowa misja wspierania kształcenia? Badania w polskich bibliotekach akademickich*, „Biuletyn EBIB” 2024, nr 4 (215), s. 1–8; L. Derfert-Wolf, *Misja wspierania nauki a misja społeczna bibliotek szkół wyższych – relacje i znaczenie w świetle badań funkcjonalności i wpływu*, [w:] *Biblioteka naukowa: czy jeszcze naukowa?*, red. nauk. K. Jazdon, Poznań 2018, s. 33–34.

⁴ A. Tomasik, *Nowoczesna biblioteka w społeczeństwie wiedzy*, „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” 2015, nr 2 (40), s. 83–85; M. Wojciechowska, *Czy bibliotekarze mogą budować sieci społecznego zaangażowania? Wyniki badania postaw personelu bibliotecznego*, „Annales Universitatis Pedagogicae Cracoviensis. Studia ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia” 2021, nr 19, s. 728–750; S. Formela, *Rola nowoczesnych bibliotek miejskich w zapewnieniu dostępu do kultury i realizowaniu funkcji społecznych*, „Zarządzanie Biblioteką” 2020, nr 1 (12), s. 49–63.

⁵ M. Wójcik, *Library User Experience, czyli o budowaniu doświadczenia użytkownika w bibliotece*, „Przegląd Biblioteczny” 2018, z. 3, s. 393–395; V. Majidi, S.F. Mehdizadeh, M. A. Khanmohammadi, *Explaining the Quality of the Architectural Space in Academic Libraries Based on User Preferences*, „The Monthly Scientific Journal of Bagh-e Nazar” 2023, nr 20 (122), s. 45–50.

⁶ W. Babik, *Biblioteka akademicka na rozdrożu: o współczesnych przemianach w środowisku informacyjnym bibliotek*, „Biuletyn Biblioteki Głównej Politechniki Śląskiej” 2014, nr 3, s. 31–50; M. Nahotko, *Komunikacja naukowa w środowisku cyfrowym: globalna biblioteka cyfrowa w informatycznej infrastrukturze nauki*, Warszawa 2010, s. 384.

⁷ B. Sosińska-Kalata, *Kształtowanie się nowego paradygmatu organizacji zasobów wiedzy w społeczeństwie sieciowym*, [w:] *Wymiana informacji i rozwój profesjonalnych usług informacyjnych w edukacji, nauce i kulturze na rzecz społeczeństwa opartego na wiedzy*, red. D. Pietruch-Reizes, W. Babik, Katowice 2008, s. 17–23; B. Sosińska-Kalata, *Organizacja wiedzy w cyfrowym świecie: wpływ rewolucji cyfrowej na ewolucję metod i narzędzi organizacji wiedzy*, „Zagadnienia Informacji Naukowej. Studia Informacyjne” 2019, t. 57, nr 1(113), s. 26–46; *Nauka o informacji w okresie zmian: rewolucja cyfrowa: infrastruktura, usługi, użytkownicy: praca zbiorowa*, red. nauk. B. Sosińska-Kalata, M. Roszkowski, Z. Wiorogórska, Warszawa 2020, s. 243.

i funkcji edukacyjnej bibliotek⁸, A. Adamiec, zajmującą się transformacją bibliotek akademickich oraz ich rolę w komunikacji naukowej⁹ oraz M. Nahotko, podkreślającego znaczenie bibliotek w kontekście otwartej nauki¹⁰. Z kolei A. Tokarska i E. Kampa zwracają uwagę na rozwój funkcji społecznych i kulturowych bibliotek, obejmujących działania animacyjne, edukacyjne i popularyzatorskie¹¹.

W literaturze międzynarodowej szczególne znaczenie mają badania nad koncepcją biblioteki jako „trzeciej przestrzeni”, rozwijaną na gruncie teorii Raya Oldenburga¹². Wskazuje się, że biblioteka jako przestrzeń neutralna i ogólnodostępna sprzyja budowaniu relacji społecznych, wspiera uczenie się nieformalne oraz wzmacnia zaangażowanie użytkowników¹³. Istotnym obszarem badań są również zagadnienia

⁸ M. Wojciechowska, *Kompetencje zawodowe bibliotekarzy. Metody badania*, „Bibliotheca Nostra” 2010, nr 1 (20), s. 25–35; M. Wojciechowska, *Rola szkoleń i rozwoju zawodowego pracowników bibliotek w realizowaniu założeń pedagogiki bibliotecznej*, [w:] *Sfera kultury, sfera nauki: współczesny obraz biblioteki*, red. M. Wojciechowska, Gdańsk 2014, s. 178–187; M. Wojciechowska, *Rozwój oferty usługowej bibliotek i usługi kreatywne jako próba zwiększania konkurencyjności. Przykład makerspace*, [w:] *Mobilnie, interaktywnie, kompetentnie. Usługi, media i technologie informacyjno-komunikacyjne w nowoczesnej bibliotece*, red. M. Wojciechowska, M. Cyrklaff-Gorczyca, Warszawa 2019, s. 257–274; M. Wojciechowska, *Standaryzacja akademickich systemów biblioteczno-informacyjnych jako element podnoszenia jakości usług uczelni*, [w:] *Problemy zarządzania w uczelni opartej na wiedzy*, red. nauk. K. Leja, Gdańsk 2006, s. 147–154.

⁹ A. Adamiec, *Transformacja działalności bibliotek polskich uczelni publicznych a otwarta komunikacja naukowa*, [w:] *Biblioteka w transformacji. Materiały z VII ogólnopolskiej konferencji naukowej, Białystok, 14–15 września 2023 roku*, red. P. Chomik, I. Szymańska, W. Wróbel, Białystok 2024, s. 243–259.

¹⁰ M. Nahotko, *Open Access – zagrożenia i szanse dla bibliotekarzy*, „Biuletyn EBIB” 2008, nr 6 (97), [online] <https://www.ebib.pl/2008/97/a.php?nahotko> [dostęp: 12.01.2026]. M. Czajkowska, *Otwieranie nauki. Otwarty dostęp do publikacji naukowych i danych badawczych*, „Problemy Profesjologii” 2019, nr 2, s. 37–44; A. Kamińska, *Jak biblioteki akademickie szkolą badaczy w zakresie otwartej nauki – na przykładzie kursu oferowanego przez Bibliotekę Uniwersytecką w Warszawie*, „Biuletyn EBIB” 2021, nr 3(198), [online] <https://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/739/775> [dostęp: 12.01.2026].

¹¹ A. Tokarska, *Kreowanie kultury edukacyjnej, informacyjnej i medialnej w bibliotekach*, [w:] *Biblioteki i ośrodki informacji – zbiory, pracownicy, użytkownicy*, red. M. A. Jarczyk, Katowice 2010, Pr. Nauk. UŚI, s. 33–44; E. Kampa, *Biblioteka – atrakcyjne miejsce w przestrzeni publicznej*, „Studia i Materiały Centralnej Biblioteki Wojskowej” 2019, nr 2, s. 195–207.

¹² S. E. Montgomery, J. Miller, *The Third Place: The Library as Collaborative and Community Space in a Time of Fiscal Restraint*, „College & Undergraduate Libraries” 2011, nr 18, s. 228–238; K. Houghton, M. Foth, E. Miller, *The continuing relevance of the library as a third place for users and non-users of IT: The case of Canada Bay*, „The Australia Library Journal” 2016, nr 62 (1), s. 27–39; E. McIntosh, D. Nutt, *Impact of the Integrated Practitioner in Higher Education: Studies in Third Space Professionalism: introduction and literature review*, [w:] *The Impact of the Integrated Practitioner in Higher Education: Studies in Third Space Professionalism*, ed. E. McIntosh, D. Nutt, Abingdon, Oxon, England: Routledge, 2022, s. 3–6.

¹³ H. Lin, N. Pang, B. Luyt, *Is the library a third place for Young people?*, „Journal of Librarianship and Information Science” 2015, nr 47(2), s. 145–55; DC. Walker, *A Third Place for the Law Library*:

związane z Open Science, podejmowane przez M. Kruczkowską i M. Theus, które podkreślają rolę bibliotek w zarządzaniu cyklem życia danych badawczych i wspieraniu publikowania naukowego¹⁴.

Mimo rosnącej liczby opracowań dotyczących funkcji edukacyjnych, społecznych i technologicznych bibliotek akademickich, nadal dostrzegalny jest niedobór pogłębionych analiz empirycznych ukazujących, w jaki sposób konkretne działania podejmowane przez biblioteki przekładają się na kształtowanie ich wielofunkcyjnego charakteru oraz na poziom zaangażowania użytkowników. W szczególności brakuje szczegółowych studiów przypadków polskich bibliotek akademickich, które pozwalałyby uchwycić praktyczne aspekty wdrażania modelu biblioteki wielofunkcyjnej w określonym kontekście instytucjonalnym.

Niniejszy artykuł wpisuje się w tę lukę badawczą, koncentrując się na Bibliotece UMCS jako przykładzie instytucji wdrażającej wielowymiarowy model działalności, inspirowany zarówno krajowymi, jak i zagranicznymi dobrymi praktykami.

Celem autora badań była analiza Biblioteki Głównej UMCS jako przypadku empirycznego, w którym testowany jest model wielofunkcyjności obejmujący cztery wzajemnie powiązane wymiary: edukacyjny, naukowy, społeczno-kulturowy oraz przestrzenny. Analiza opiera się na założeniu, że dopiero ich integracja prowadzi do efektu systemowego, określanego jako funkcjonowanie biblioteki jako „trzeciej przestrzeni”.

Na potrzeby badania przyjęto model wielofunkcyjności biblioteki (tab. 1, rys. 1), który traktuje instytucję jako system złożony z czterech wzajemnie powiązanych komponentów. Model ten umożliwia przejście od opisu działań do ich interpretacji funkcjonalnej.

Przyjęty model analityczny stanowi narzędzie porządkujące dane empiryczne i umożliwia interpretację działań biblioteki nie jako zbioru oddzielnych inicjatyw, lecz jako spójnego systemu funkcjonalnego.

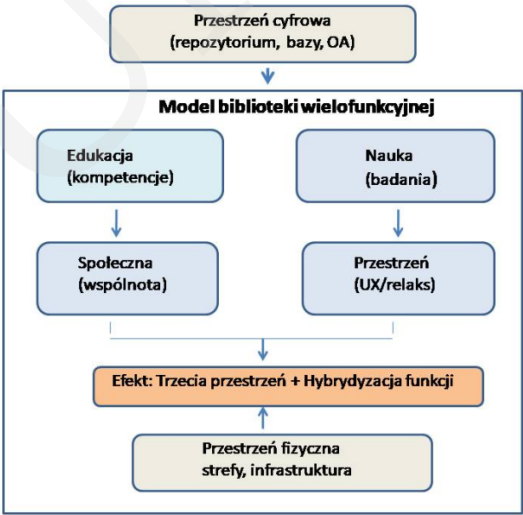
Integrating Library Services with Academic Support Programs, „Law Library Journal” 2013, nr 105(3), s. 2013–2017.

¹⁴ M. Kuczkowska, *Otwarta nauka – otwarte dane badawcze – nowe zadania bibliotek naukowych: raport z badania pilotażowego*, „Przegląd Biblioteczny” 2022, vol. 90 (3), s. 271–286; K. Kokot-Kanikuła, A. Szymik, *Zadania i kompetencje bibliotekarzy w zespole ds. polityk wydawniczych polskich czasopism naukowych*, „Biuletyn EBIB” 2021, nr 3 (198), [online] <https://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/738> [dostęp: 12.01.2026]; T. Nowocień, E. Rogowska, *Data management plan (DMP) w bibliotece naukowej. Nowe zadania i narzędzia*, „Medical Library Forum” 2018, nr 11 (1), s. 25–30.

Tab. 1. Wielofunkcyjność Biblioteki UMCS w analizie case study

Wymiar funkcji biblioteki	Zakres analityczny	Główne formy aktywności	Wskaźniki obserwacyjne	Funkcja w modelu
Edukacyjny	Rozwój kompetencji użytkowników	Warsztaty, szkolenia, bajkoterapia, zajęcia dla młodzieży	Liczba i typ wydarzeń, poziom uczestnictwa, różnorodność grup	Rozwój kapitału informacyjnego
Naukowy	Wsparcie procesu badawczego	OIN, bazy danych, bibliometria, repozytorium, szkolenia specjalistyczne	Wykorzystanie baz, zapytania informacyjne, wsparcie publikacyjne	Wsparcie cyklu badawczego
Społeczno-kulturowy	Integracja i partycypacja	Kluby tematyczne, spotkania fandomów, wydarzenia kulturowe	Regularność spotkań, powtarzalność uczestników, inicjatywy oddolne	Budowanie wspólnoty
Przestrzenny	Organizacja doświadczenia użytkownika	Strefy pracy, relaksu, czytelnia plenerowa	Obserwacje zachowań użytkowników, wykorzystanie przestrzeni	Kształtowanie UX biblioteki
Hybrydowy (integracyjny)	Współdziałanie wszystkich wymiarów	Integracja online/offline	Współzależność usług i aktywności	Efekt systemowy

Źródło: Opracowanie własne.

Rys. 1. Model wielofunkcyjności Biblioteki Akademickiej (na przykładzie BG UMCS).

Źródło: Opracowanie własne.

W badaniu zastosowano metodę case study, umożliwiającą pogłębioną analizę funkcjonowania wybranej instytucji w jej rzeczywistym kontekście organizacyjnym i społecznym. Metoda studium przypadku została wybrana ze względu na jej przydatność w badaniu złożonych zjawisk instytucjonalnych, w których kluczowe

znaczenie mają relacje między funkcjami organizacji, a nie wyłącznie pojedyncze zmienne.

Wykorzystano jakościowe podejście badawcze, obejmujące przegląd literatury przedmiotu, analizę dokumentów instytucjonalnych (w tym sprawozdań Oddziału Informacji Naukowej, materiałów informacyjnych, treści publikowanych na stronie internetowej oraz materiałów promocyjnych Biblioteki UMCS), a także obserwację wybranych wydarzeń o charakterze edukacyjnym, naukowym i kulturalnym organizowanych przez bibliotekę. Zastosowane metody pozwoliły na identyfikację głównych obszarów aktywności instytucji oraz sposobów ich oddziaływania na użytkowników. Dane interpretowano w odniesieniu do czterech wymiarów modelu analitycznego.

Zakres analizy obejmował lata 2024–2026, co umożliwia uchwycenie aktualnych kierunków rozwoju Biblioteki UMCS, w tym zmian wynikających z reorganizacji przestrzeni bibliotecznej oraz modernizacji infrastruktury, a także ich wpływu na sposób korzystania z oferty bibliotecznej.

Analiza została przeprowadzona w ujęciu problemowym, z wykorzystaniem kategorii analitycznych odpowiadających czterem wymiarom funkcjonowania biblioteki: edukacyjnemu, naukowemu, społeczno-kulturowemu oraz przestrzennemu.

Główny problem badawczy można sformułować w postaci pytania: w jaki sposób współczesne formy aktywności biblioteki akademickiej wpływają na kształtowanie jej wielofunkcyjnego charakteru oraz na poziom zaangażowania różnych grup użytkowników? Problemy szczegółowe obejmują analizę: form działań edukacyjnych, naukowych i animacyjnych podejmowanych przez bibliotekę, ich wpływu na stopień wykorzystania zasobów bibliecznych, roli tych działań w budowaniu wspólnoty użytkowników, odniesienia podejmowanych inicjatyw do koncepcji biblioteki jako „trzeciej przestrzeni”.

Analiza działalności Biblioteki UMCS w latach 2024–2026 pozwala na wyodrębnienie kilku kluczowych obszarów funkcjonowania instytucji, które łącznie składają się na jej wielofunkcyjny charakter. Zidentyfikowane działania można uporządkować w czterech głównych wymiarach: edukacyjnym, naukowym, społeczno-kulturowym oraz przestrzennym. Takie ujęcie pozwala przejść od opisu działań do ich analitycznej interpretacji w kontekście funkcjonowania systemu bibliotecznego.

W ramach modelu wielofunkcyjności wymiar edukacyjny obejmuje działania ukierunkowane na rozwój kompetencji informacyjnych i kulturowych użytkowników.

Istotnym obszarem działalności Biblioteki UMCS jest systematyczny rozwój funkcji edukacyjnej, realizowanej zarówno wobec środowiska akademickiego, jak i społeczności lokalnej. Analiza wskazuje na wyraźne zróżnicowanie oferty edukacyjnej pod względem form oraz grup odbiorców. Obejmuje ona warsztaty, zajęcia dla dzieci i młodzieży oraz działania z zakresu bajkoterapii, co potwierdza szeroki

zakres oddziaływania instytucji¹⁵. Na poziomie edukacji pozaformalnej szczególne znaczenie mają warsztaty rozwijające kompetencje informacyjne, kreatywność oraz umiejętność krytycznego myślenia. Wykorzystanie metod aktywizujących, takich jak gry edukacyjne, lapbooki czy elementy rywalizacji, wskazuje na świadome projektowanie procesów dydaktycznych zorientowanych na zaangażowanie uczestników¹⁶. Różnorodność form oraz tematyki zajęć świadczy o dostosowaniu oferty do zróżnicowanych grup użytkowników, co można uznać za istotny wskaźnik inkluzywności działań edukacyjnych. Działania te przyczyniają się do zwiększania uczestnictwa w życiu biblioteki oraz rozszerzania kręgu jej odbiorców poza tradycyjne środowisko akademickie. W kontekście modelu analitycznego aktywności te pełnią funkcję rozwijania kapitału informacyjnego użytkowników oraz wspierają realizację idei uczenia się przez całe życie (*lifelong learning*)¹⁷. Jednocześnie wzmacniają rolę biblioteki jako instytucji edukacyjnej o charakterze otwartym i wielofunkcyjnym. Z perspektywy modelu istotne jest również to, że działania edukacyjne nie funkcjonują autonomicznie, lecz stanowią pierwszy poziom integracji z pozostałymi wymiarami – szczególnie społecznym i przestrzennym, przez wykorzystanie biblioteki jako miejsca doświadczenia, a nie wyłącznie dostępu do informacji.

Dane statystyczne uzupełniają przedstawioną analizę, pozwalając uchwycić nie tylko różnorodność form działalności edukacyjnej, ale również dynamikę zmian oraz strukturę uczestnictwa (tab. 2, rys. 2).

Tab. 2. Wymiar edukacyjny funkcji biblioteki. Wskaźniki obserwacyjne

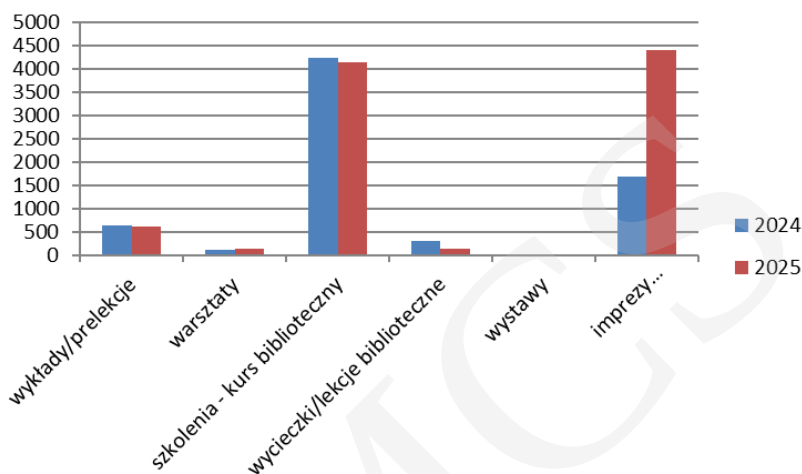
Typ wydarzeń	2024		2025	
	Liczba imprez	Liczba uczestników	Liczba imprez	Liczba uczestników
Wykłady/prelekcje	24	648	46	612
Warsztaty	7	110	6	130
Szkolenia-kurs biblioteczny	1	4247	1	4140
Wycieczki/lekcje biblioteczne	16	310	7	138
Wystawy	2	Brak danych	4	Brak danych
Imprezy regionalne/ogólnopolskie	3	1689	6	4401
Suma	53	7004	70	9421

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności Oddziału Informacji Naukowej za rok 2024 i 2025.

¹⁵ Tydzień Bibliotek 8–15 maja 2025. Program. Warto być sobą, [online] <https://www.umcs.pl/pl/tydzien-bibliotek-8-15-maja-2025,32341.htm?token=5a1f2a154cb2d1a5cf22c0b8c3e9d289> [dostęp: 12.01.2026].

¹⁶ A. Zawadzka, M. Ziółkowska, Sprawozdanie z warsztatów i wystawy pt. „Lapbook, czyli kreatywne prezentowanie informacji na każdy temat” zorganizowanych w ramach XIX Festiwalu Nauki Lublin 2023, „Folia Bibliologica”, vol. 65, s. 146.

¹⁷ Life Long Learning – uczenie się przez całe życie jako droga do rozwoju. Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, [online] <https://uniwersytet-otwarty.umk.pl/news/12> [dostęp: 17.04.2026].

Rys. 2. Wskaźniki obserwacyjne. Typy wydarzeń – BG UMCS.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności Oddziału Informacji Naukowej za rok 2024 i 2025.

W tym kontekście przede wszystkim widoczny jest wyraźny wzrost liczby wydarzeń edukacyjnych – z 53 w 2024 r. do 70 w 2025 r. (wzrost o ok. 32%). Towarzyszy temu jednak bardziej złożona zmiana w zakresie frekwencji: łączna liczba uczestników wzrosła z 7004 do 9421 (ok. 34%), co wskazuje na ogólną intensyfikację oddziaływania biblioteki, ale nierównomiernie rozłożoną pomiędzy poszczególne formy aktywności. Najbardziej znacząca zmiana dotyczy wykładów i prelekcji – niemal podwojenie liczby wydarzeń (24 → 46) nie przełożyło się na wzrost liczby uczestników (648 → 612). Oznacza to spadek średniej frekwencji z ok. 27 do 13 osób na wydarzenie, co może świadczyć o przejściu w kierunku bardziej kameralnych, wyspecjalizowanych form pracy dydaktycznej, lepiej dopasowanych do konkretnych grup odbiorców. Interpretacyjnie wzmacnia to tezę o rosnącej indywidualizacji i segmentacji oferty edukacyjnej. W przypadku warsztatów obserwujemy względną stabilność liczby wydarzeń (7 → 6) przy jednoczesnym wzroście liczby uczestników (110 → 130), co sugeruje zwiększenie efektywności tej formy pracy (większe grupy lub większe zainteresowanie). Potwierdza to znaczenie warsztatów jako formy rozwijania kompetencji praktycznych i angażujących metod dydaktycznych. Szkolenia biblioteczne online utrzymują się na stałym poziomie liczbowym (1 wydarzenie rocznie), przy bardzo wysokiej i stabilnej frekwencji (ponad 4 tys. uczestników). Wskazuje to na ich systemowy, masowy charakter – są one wyraźnie osadzone w strukturze kształcenia akademickiego i stanowią podstawowy komponent wsparcia dydaktycznego dla społeczności uczelni. Wyraźny spadek dotyczy natomiast wycieczek i lekcji bibliotecznych (16 → 7 oraz 310 → 138 uczestników), co może

wskazywać na ograniczenie działań skierowanych do młodszych grup odbiorców lub przesunięcie akcentów w stronę innych form edukacji pozaformalnej. Zjawisko to należy interpretować w kontekście wpływu czynników zewnętrznych (np. trwających prac modernizacyjnych w bibliotece). Szczególnie istotny wzrost jest widoczny w obszarze imprez regionalnych i ogólnopolskich (3 → 6; 1689 → 4401 uczestników). Ponad dwukrotny wzrost liczby wydarzeń i ponad dwuipółkrotny wzrost frekwencji wskazują na rosnącą rolę biblioteki jako aktora w szerszym obiegu społecznym i kulturalnym. Ta forma aktywności ma wyraźny potencjał integracyjny i promocyjny, wzmacniając wymiar społeczny funkcjonowania biblioteki. Wystawy natomiast, mimo wzrostu liczby (2 → 4), nie generują mierzalnej frekwencji (brak danych / 0), co sugeruje ich odmienny charakter – bardziej ekspozycyjny niż uczestniczący – i ograniczoną przydatność jako wskaźnika aktywności edukacyjnej w sensie ilościowym.

Z perspektywy modelu wielofunkcyjności dane te prowadzą do kilku istotnych wniosków interpretacyjnych:

- 1) następuje przesunięcie od form masowych (poza szkoleniem obowiązkowym) w kierunku bardziej zróżnicowanych i wyspecjalizowanych działań edukacyjnych;
- 2) rośnie znaczenie wydarzeń o charakterze otwartym i integracyjnym, co wzmacnia powiązania funkcji edukacyjnej z wymiarem społecznym;
- 3) utrzymuje się dualny charakter działalności edukacyjnej: z jednej strony masowe, systemowe szkolenia dla środowiska akademickiego, z drugiej – zróżnicowana i elastyczna oferta pozaformalna;
- 4) zmiany w strukturze uczestnictwa wskazują na świadome zarządzanie ofertą, ukierunkowane nie tylko na wzrost liczby odbiorców, ale także na ich dywersyfikację i dopasowanie form do potrzeb.

W konsekwencji dane empiryczne wzmacniają wcześniejsze ustalenia analityczne: funkcja edukacyjna biblioteki nie tylko się rozwija, ale również ulega jakościowej transformacji – od modelu ilościowego do modelu zorientowanego na dopasowanie, specjalizację i integrację z innymi wymiarami działalności instytucji.

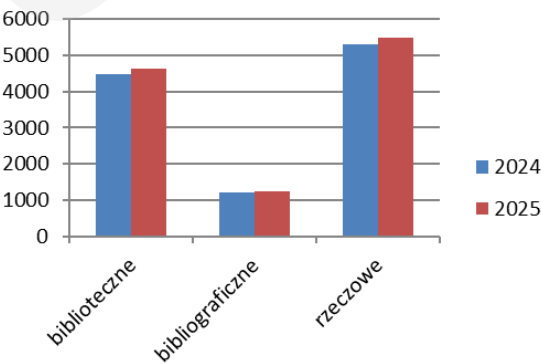
Jednocześnie opisane powyżej działania mają charakter wtórny wobec zasadniczej funkcji biblioteki akademickiej, którą pozostaje systemowe wsparcie środowiska naukowego. W tym zakresie kluczową rolę pełni działalność informacyjna i szkoleniowa Oddziału Informacji Naukowej, stanowiąca najbardziej rozwinięty komponent funkcji naukowej biblioteki. Analiza wskazuje, że współczesna biblioteka akademicka nie ogranicza się do udostępniania informacji, lecz przejmuje funkcję aktywnego pośrednika w całym cyklu procesu badawczego. Tradycyjne usługi informacyjne – kwerendy, opracowania bibliograficzne oraz informacje faktyczne – ulegają przekształceniu w system zintegrowanego wsparcia badawczego. Obejmuje on zarówno narzędzia wyszukiwania i analizy literatury (bazy danych,

systemy discovery), jak i technologie wspierające zarządzanie wiedzą naukową (menedżery bibliografii, narzędzia DMP, bibliometryczne i altmetryczne)¹⁸. Zakres tych działań znajduje odzwierciedlenie we wskaźnikach obserwacyjnych, takich jak poziom wykorzystania baz danych, liczba zapytań informacyjnych kierowanych do OIN oraz rosnące znaczenie wsparcia publikacyjnego (tab. 3, rys. 3–6).

Tab. 3. Wymiar naukowy funkcji biblioteki. Wskaźniki obserwacyjne

Zapytanie informacyjne	2024	2025
Biblioteczne	4483	4617
Bibliograficzne	1213	1248
Rzeczowe	5312	5470
Wykorzystanie baz danych		
Na miejscu	766	109
Poza siecią uniwersytecką	327029 (liczba wejść ogółem)	237511 (liczba wejść ogółem)
Szkolenia specjalistyczne		
Szkolenia bibliograficzne	850	1227
Szkolenia indywidualne	200	167
Wsparcie publikacyjne		
Dane badawcze	78	90
Bibliometria	83	87
Open Access	30	45

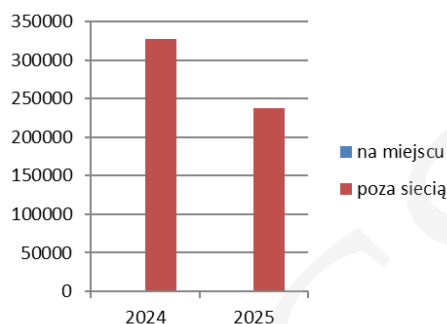
Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności Oddziału Informacji Naukowej za rok 2024 i 2025.

Rys. 3. Zapytanie informacyjne. Wskaźnik obserwacyjny (BG UMCS).

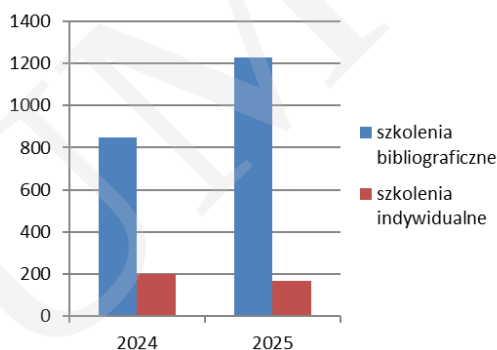
Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności Oddziału Informacji Naukowej za rok 2024 i 2025.

¹⁸ I. Sójkowska, F. Podgórski, *Dokąd zmierza informacja? – czyli co oferuje biblioteka, a czego oczekuje użytkownik. Stan obecny i rozwój informacji naukowej w bibliotekach uczelni technicznych*, [w:] *Biblioteki XXI wieku. Czy przetrwamy? II Konferencja Biblioteki Politechniki Łódzkiej 2006*, Łódź 2006, s. 407–420.

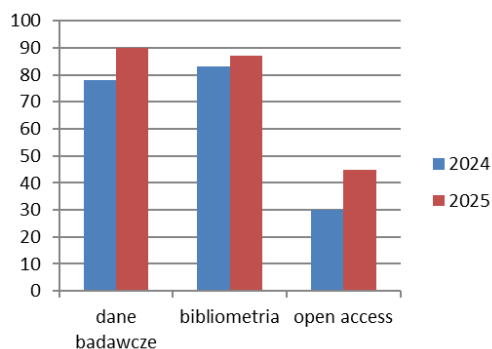
Rys. 4. Wykorzystanie baz danych. Wskaźnik obserwacyjny (BG UMCS).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności Oddziału Informacji Naukowej za rok 2024 i 2025.

Rys. 5. Szkolenia specjalistyczne. Wskaźnik obserwacyjny (BG UMCS).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności Oddziału Informacji Naukowej za rok 2024 i 2025.

Rys. 6. Wsparcie publikacyjne. Wskaźnik obserwacyjny (BG UMCS).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności Oddziału Informacji Naukowej za rok 2024 i 2025.

Na podstawie analizy zmian w zakresie zapytań informacyjnych w latach 2024–2025 widoczny jest umiarkowany wzrost ogólnej liczby zapytań informacyjnych, przy jednoczesnym zróżnicowaniu ich struktury: zapytania biblioteczne: wzrost z 4483 do 4617 (+3,0%), zapytania bibliograficzne: wzrost z 1213 do 1248 (+2,9%), zapytania rzeczowe: wzrost z 5312 do 5470 (+3,0%). Dane te wskazują na stabilny, ale systematyczny wzrost zapotrzebowania na usługi informacyjne. Co istotne, relatywnie równomierna dynamika we wszystkich kategoriach sugeruje, że użytkownicy korzystają zarówno z podstawowych usług informacyjnych, jak i bardziej zaawansowanego wsparcia. Potwierdza to tezę o utrzymującym się znaczeniu tradycyjnych funkcji informacyjnych, które jednak funkcjonują już w rozszerzonym, bardziej złożonym kontekście wsparcia procesu badawczego. Najbardziej wyraźne przekształcenia są widoczne w sposobie korzystania z zasobów elektronicznych. W przypadku dostępu na miejscu obserwujemy spadek z 766 do 109 (-85,8%), również w dostępie zdalnym – spadek liczby wejść z 327 029 do 237 511 (-27,4%). Spadek wykorzystania baz danych, szczególnie w trybie lokalnym, może wskazywać na kilka zjawisk: przesunięcie aktywności użytkowników poza fizyczną przestrzeń biblioteki, potencjalne zmiany w ofercie baz lub sposobach dostępu. Jednocześnie dominacja dostępu zdalnego potwierdza utrwalenie modelu pracy rozproszonej i cyfrowej, co wzmacnia rolę biblioteki jako dostawcy infrastruktury informacyjnej dostępnej niezależnie od miejsca. Z kolei w obszarze działalności szkoleniowej obserwuje się wyraźny wzrost kompetencji informacyjnych. Jak wskazują dane statystyczne w przypadku szkoleń bibliograficznych: wzrost z 850 do 1227 (+44,4%), zaś w przypadku szkoleń indywidualnych zaobserwowano spadek z 200 do 167 (-16,5%). Znaczący wzrost liczby szkoleń bibliograficznych potwierdza rosnące zapotrzebowanie na rozwój kompetencji informacyjnych wśród użytkowników. Jednocześnie spadek liczby szkoleń indywidualnych może świadczyć o większej efektywności form grupowych, przesunięciu części wsparcia do form zdalnych. Trend ten wzmacnia tezę o integracji funkcji edukacyjnej i naukowej biblioteki – szkolenia stają się jednym z kluczowych narzędzi wpływu na praktyki badawcze¹⁹. W zakresie wsparcia publikacyjnego można zauważyć rosnącą rolę biblioteki w komunikacji naukowej. We wszystkich analizowanych obszarach wsparcia publikacyjnego odnotowano wzrost: dane badawcze: 78 → 90 (+15,4%), bibliometria: 83 → 87 (+4,8%), Open Access: 30 → 45 (+50,0%). Najbardziej dynamiczny wzrost dotyczy wsparcia w zakresie Open Access, co wskazuje na rosnące znaczenie otwartej nauki oraz zwiększone

¹⁹ E. Twardy, J. Kołakowska, *Działalność edukacyjna biblioteki uniwersyteckiej. Szkolenia biblioteczne w Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie – kierunki i formy rozwoju*, [w:] *Ludzie – zasoby – usługi. Biblioteka Główna na 75-lecie Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej*, red. A. Folga, S. Skórka, Prace Monograficzne – Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, nr 1137, 2021, s. 108–109.

zaangażowanie biblioteki w proces upowszechniania wyników badań. Wzrost w obszarze danych badawczych potwierdza natomiast rozszerzanie kompetencji biblioteki w kierunku zarządzania danymi badawczymi. W konsekwencji biblioteka wpływa bezpośrednio na sposób pracy badawczej użytkowników, zwiększając efektywność wykorzystania zasobów oraz podnosząc jakość i widoczność prowadzonych badań.

Szczególnie istotnym elementem transformacji jest funkcjonowanie repozytorium instytucjonalnego UMCS, które zwiększa dostępność dorobku naukowego i wzmacnia jego obieg w modelu Open Access. W połączeniu z systemami identyfikacji autorów (np. ORCID) biblioteka współuczestniczy w procesie standaryzacji i zwiększania widoczności publikacji naukowych. Włączenie biblioteki w działania uczelnianego zespołu ds. danych badawczych potwierdza jej rosnącą rolę jako partnera w procesie badawczym²⁰.

Działania te potwierdzają przejście od modelu biblioteki jako dostawcy informacji do modelu instytucji współuczestniczącej w tworzeniu i upowszechnianiu wiedzy.

Z punktu widzenia problemu badawczego szczególnie istotny jest fakt, że działania te nie mają wyłącznie charakteru technicznego, lecz wpływają na praktyki badawcze użytkowników, kształtując ich kompetencje informacyjne oraz sposób korzystania z zasobów naukowych. W tym sensie biblioteka staje się nie tylko dostawcą narzędzi, lecz także doradcą współkształtującym praktyki akademickie.

Równolegle rozwijana działalność szkoleniowa wzmacnia ten efekt przez systematyczne podnoszenie kompetencji informacyjnych użytkowników. Szkolenia wprowadzające oraz specjalistyczne warsztaty wpływają bezpośrednio na poziom wykorzystania zasobów elektronicznych oraz efektywność pracy naukowej, co prowadzi do sprzężenia funkcji edukacyjnej i naukowej biblioteki²¹. W ujęciu modelowym działania te realizują funkcję wsparcia cyklu badawczego – od etapu wyszukiwania informacji, przez analizę i zarządzanie danymi, aż po publikowanie i upowszechnianie wyników badań.

²⁰ Zarządzenie Nr 10/2024 Rektora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 23 lutego 2024 r. w sprawie powołania Zespołu ds. danych badawczych, [online] <https://www.umcs.pl/pl/uchwaly-zarzadzenia-pisma-okolne,2499,zarzadzenie-nr-10-2024-rektora-universytetu-marii-curie-sklodowskiej-w-lublinie-z-dnia-23-lutego-2024-r-w-sprawie-powolania-zespo-lu-ds-danych-badawczych,144859.htm> [dostęp: 24.01.2026].

²¹ E. Jaworowska, M. Haryłek, *Rola bibliotekarzy akademickich w podnoszeniu kompetencji informacyjnych studentów Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, „Biblioteka Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” 2018, nr 2, s. 136–142; M. Kostecka, *Jak bibliotekarze mogą skutecznie uczyć kompetencji informacyjnych i cyfrowych dorosłych użytkowników bibliotek?*, „Biuletyn EBIB” 2021, nr 2 (197), s. 2; G. Piotrowicz, *Cyfrowa przyszłość, czyli biblioteki w erze informacji*, [w:] *Biblioteki XXI wieku. Czy przetrwamy?* Łódź, 19–21 czerwca 2006 r.: materiały konferencyjne 2006, Łódź, s. 254–258; W. Lepkowska, I. Wolniewicz-Pujanek, Ł. Jeszke, *Przegląd usług współczesnej biblioteki akademickiej*, „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” 2018, nr 2(52), s. 153–155.

W ramach modelu wielofunkcyjności wymiar naukowy wykazuje silne powiązania z wymiarem edukacyjnym, ponieważ działania szkoleniowe bezpośrednio wpływają na sposób korzystania z narzędzi badawczych.

Analiza danych statystycznych potwierdza przedstawioną w tekście tezę o transformacji funkcji biblioteki akademickiej:

1) stabilny wzrost zapytań informacyjnych wskazuje na utrzymujące się znaczenie usług informacyjnych, które jednak funkcjonują w rozszerzonym modelu wsparcia badawczego;

2) cyfryzacja korzystania z zasobów przejawia się w dominacji dostępu zdalnego i marginalizacji korzystania na miejscu;

3) dynamiczny rozwój działalności szkoleniowej potwierdza rosnącą rolę biblioteki w kształtowaniu kompetencji informacyjnych użytkowników;

4) wzrost znaczenia wsparcia publikacyjnego, zwłaszcza w obszarze Open Access i danych badawczych, wskazuje na przesunięcie biblioteki w stronę aktywnego uczestnika komunikacji naukowej.

W konsekwencji dane empiryczne wyraźnie wspierają koncepcję biblioteki jako podmiotu współuczestniczącego w całym cyklu badawczym – od pozyskiwania informacji, przez ich analizę, aż po publikację i upowszechnianie wyników badań.

Analiza działalności Biblioteki UMCS wskazuje, że jednym z kluczowych elementów jej wielofunkcyjności jest rozwój funkcji społeczno-kulturowej, realizowanej przez tworzenie przestrzeni integrujących różnorodne środowiska użytkowników oraz wspierających ich aktywność partycypacyjną. Szczególnie istotnym przykładem są cykliczne spotkania środowisk pasjonackich organizowane w przestrzeni Czytelni Komiksu. Działalność Lubelskiego Fandomu Mangowego, obejmująca prelekcje, warsztaty oraz spotkania dyskusyjne, charakteryzuje się regularnością oraz obecnością stałej grupy uczestników, co wskazuje na trwałość relacji społecznych²². Jednocześnie inicjatywy te mają częściowo charakter oddolny, co świadczy o współtworzeniu przestrzeni biblioteki przez użytkowników. Podobną funkcję pełnią spotkania Lubelskiego Oddziału Stowarzyszenia Miłośników Dawnej Broni i Barwy, które łączą środowiska pasjonackie z akademickimi. Obecność pracowników naukowych wśród uczestników wskazuje na przenikanie się wiedzy eksperckiej i nieformalnej, co stanowi istotny element współczesnych modeli partycypacyjnych²³. Również inicjatywy, takie jak American Corner i funkcjonujący

²² Spotkanie z Mangą i Anime – „Puella Magi Madoka Magica”, [online] <https://www.umcs.pl/pl/aktualnosci,8785,spotkanie-z-manga-i-anime-sroda18-02-26-godz-17-00,180183.chtm> [dostęp: 12.01.2026].

²³ Stowarzyszenie Miłośników Dawnej Broni i Barwy (SMDBiB) 27.10.25, [online] <https://www.umcs.pl/pl/aktualnosci,8785,spotkanie-stowarzyszenia-milosnikow-dawnej-broni-i-barwy-27-10-2025-r-,174031.chtm> [dostęp: 10.01.2026].

w jego ramach Reading Club, potwierdzają rolę biblioteki jako przestrzeni integracji i dialogu międzykulturowego. Regularne spotkania sprzyjają zarówno rozwojowi kompetencji językowych, jak i budowaniu relacji między uczestnikami²⁴.

Wszystkie wskazane działania wpisują się w koncepcję biblioteki jako „trzeciej przestrzeni” w ujęciu Raya Oldenburga – miejsca neutralnego, sprzyjającego interakcjom społecznym oraz wymianie doświadczeń²⁵.

Analizowane przypadki wskazują, że działania te nie tylko zwiększają intensywność korzystania z biblioteki, lecz przede wszystkim prowadzą do budowania trwałych relacji oraz poczucia przynależności użytkowników²⁶. W rezultacie biblioteka staje się przestrzenią społecznie zakorzonioną, realizując funkcję tworzenia wspólnoty.

Biblioteka UMCS pełni również istotną rolę jako ośrodek działalności kulturowotwórczej, realizowanej m.in. przez organizację wystaw oraz udział w wydarzeniach naukowych i kulturalnych. Wystawy, zarówno historyczne, jak i tematyczne, pełnią funkcję edukacyjną, promocyjną i dokumentacyjną. Ich znaczenie wzmacnia fakt wykorzystywania własnych zbiorów bibliotecznych oraz współpracy z innymi jednostkami uczelni i instytucjami kultury.

Zaangażowanie biblioteki w wydarzenia, takie jak festiwale nauki czy inicjatywy regionalne, wskazuje na jej otwartość oraz aktywną obecność w przestrzeni społecznej. Z kolei współpraca międzyinstytucjonalna umożliwia tworzenie projektów o większym zasięgu i wartości merytorycznej.

Wymiar społeczno-kulturowy pełni funkcję integracyjną względem pozostałych komponentów modelu, ponieważ umożliwia ich społeczne zakotwiczenie.

W wymiarze przestrzennym obserwuje się nie tyle aranżacyjną modernizację infrastruktury, ile świadome kształtowanie środowiska sprzyjającego intensyfikacji zaangażowania użytkowników. Tworzenie zróżnicowanych stref pracy indywidualnej, zespołowej oraz relaksu należy interpretować jako element strategii ukierunkowanej na poprawę jakości doświadczenia użytkownika (*user experience*), a w konsekwencji – na zwiększenie częstotliwości i sposobu wykorzystania zasobów bibliotecznych²⁷. Przestrzeń przestaje pełnić funkcję neutralnego tła dla aktywności

²⁴ Amerykańskie Centrum Edukacji i Biznesu American Corner. Koncepcja działalności, [online] <https://www.umcs.pl/pl/koncepcja-dzialalnosci,28302.htm> [dostęp: 10.01.2026].

²⁵ M. Wojciechowska, M. Orzoł, *Biblioteka jako trzecie miejsce. Przykład bibliotek szkół medycznych*, „Medical Library Forum” 2020, nr 13 (2), s. 3.

²⁶ S. Formela, *Rola nowoczesnych bibliotek miejskich w zapewnianiu dostępu do kultury i realizowaniu funkcji społecznych*, „Zarządzanie Biblioteką” 2020, nr 1(12), s. 51.

²⁷ V. Majidi, S.F. Mehdizadeh, M. Khanmohammadi, *Explaining the Quality of the Architectural Space in Academic Libraries Based on User Preferences*, „The Monthly Scientific Journal of Baghe-Nazar” 2023, nr 20 (122), s. 45–50.

użytkowników, a staje się jednym z kluczowych czynników warunkujących ich obecność, aktywność i interakcję z ofertą biblioteki.

Transformacja ta obejmuje konsekwentne dostosowywanie organizacji przestrzeni do zróżnicowanych stylów pracy i uczenia się, co znajduje odzwierciedlenie w obserwowanych sposobach jej wykorzystania przez użytkowników. Wprowadzenie stref o odmiennych funkcjach – od cichej pracy indywidualnej, przez przestrzenie współpracy, po obszary regeneracji i odpoczynku – odzwierciedla holistyczne podejście do potrzeb użytkowników. Szczególnym przykładem jest Czytelnia Plenarowa, która wprowadza element rekreacyjny i regeneracyjny, sprzyjający wydłużeniu czasu pobytu oraz nieformalnym formom korzystania z biblioteki.

Rozwiązania te potwierdzają przesunięcie akcentu z funkcji przechowywania zasobów na projektowanie doświadczenia użytkownika jako kluczowego elementu działalności biblioteki. Działania te wpisują się w model projektowania skoncentrowanego na użytkowniku, w którym istotne znaczenie zyskuje zarówno efektywność pracy intelektualnej, jak i dobrostan psychiczny jako warunek długotrwałego korzystania z biblioteki²⁸.

Z perspektywy problemu badawczego kluczowe jest to, że wszystkie opisane działania – edukacyjne, naukowe, społeczno-kulturowe i przestrzenne – nie funkcjonują niezależnie, lecz tworzą zintegrowany system wzmacniający wielofunkcyjność biblioteki oraz poziom zaangażowania użytkowników. Biblioteka UMCS nie jest więc jedynie sumą usług, lecz środowiskiem praktyk, w którym użytkownicy współuczestniczą w tworzeniu jej funkcji.

Przeprowadzona analiza dowodzi, że wielofunkcyjność Biblioteki UMCS realizowana jest przez równoległy i wzajemnie powiązany rozwój czterech wymiarów: edukacyjnego, naukowego, społeczno-kulturowego oraz przestrzennego. Kluczowym elementem tej transformacji jest przesunięcie akcentu z udostępniania zasobów na aktywizację użytkowników oraz współtworzenie środowiska bibliotecznego. Poszczególne wymiary nie funkcjonują autonomicznie, lecz pozostają w relacji wzajemnej, wzajemnie się wzmacniając i generując efekt systemowy. W rezultacie biblioteka funkcjonuje jako przestrzeń hybrydowa, w której nakładają się funkcje instytucji naukowej, edukacyjnej i społecznej. Oznacza to przejście od modelu opartego na zasobach do modelu zorientowanego na użytkownika, co odpowiada współczesnym koncepcjom biblioteki jako „trzeciej przestrzeni” Raya Oldenburga.

Przeprowadzona analiza działalności Biblioteki UMCS ukazuje jej funkcjonowanie na tle kierunków rozwoju współczesnych bibliotek akademickich opisywanych w literaturze przedmiotu. Zaobserwowane działania świadczą o przejściu od modelu skoncentrowanego na zbiorach do modelu instytucji zorientowanej na użytkownika,

²⁸ Tamże, s. 5–50.

a ich integracja prowadzi do powstania spójnego systemu funkcjonalnego, którego efektem jest wzmocnienie roli biblioteki jako środowiska edukacyjnego, badawczego i społecznego.

Wyniki badania potwierdzają aktualność koncepcji biblioteki jako „trzeciej przestrzeni”. Biblioteka UMCS funkcjonuje nie tylko jako miejsce pracy naukowej, lecz także jako środowisko sprzyjające integracji społecznej, rozwijaniu zainteresowań oraz budowaniu relacji między użytkownikami. Szczególnie wyraźnie jest to widoczne w przypadku inicjatyw oddolnych, które wskazują na rosnącą rolę użytkowników jako współtwórców oferty bibliotecznej. W świetle przeprowadzonej analizy należy zauważyć, że model *third place* w warunkach biblioteki akademickiej ulega modyfikacji. W przeciwieństwie do klasycznego ujęcia, akcentującego przede wszystkim funkcje społeczne, w przypadku Biblioteki UMCS istotne znaczenie zachowuje silne powiązanie z działalnością naukową i dydaktyczną uczelni. Biblioteka pełni zatem funkcję hybrydową, łącząc przestrzeń społeczną z wyspecjalizowanym zapleczem informacyjnym i badawczym²⁹. Wyniki badania potwierdzają również rosnącą rolę bibliotek w systemie komunikacji naukowej, szczególnie w obszarze otwartej nauki, zarządzania danymi badawczymi oraz analizy dorobku naukowego. Biblioteka przestaje być wyłącznie zapleczem infrastrukturalnym, a staje się aktywnym uczestnikiem procesu badawczego. Istotnym wnioskiem jest także znaczenie przestrzeni bibliotecznej jako narzędzia realizacji funkcji instytucji. Zróżnicowanie stref użytkowych sprzyja zarówno pracy, jak i integracji oraz regeneracji, co potwierdza znaczenie podejścia opartego na doświadczeniu użytkownika (*user experience*). Przeprowadzona analiza wskazuje również na istotną rolę współpracy międzyinstytucjonalnej oraz zaangażowania pracowników biblioteki w działania wykraczające poza tradycyjny zakres obowiązków. Aktywność ta przyczynia się do wzmacniania pozycji biblioteki jako ważnego ośrodka życia naukowego i kulturalnego uczelni.

W konsekwencji analiza potwierdza, że współczesna biblioteka akademicka realizuje model instytucji hybrydowej, w której funkcje edukacyjne, naukowe i społeczne przenikają się, prowadząc do przekształcenia biblioteki w empirycznie obserwowalną „trzecią przestrzeń”. Z perspektywy dalszych badań istotne jest odniesienie tych wyników do dobrych praktyk innych bibliotek akademickich, co pozwala na identyfikację potencjalnych kierunków dalszej transformacji.

²⁹ A. Starek, M. Piech, *Biblioteka – centrum edukacyjne czy miejsce spotkań. Hybryda przestrzeni w bibliotekach akademickich*, [w:] Biblioteki Podlasia i Polski północno-wschodniej – przeszłość, teraźniejszość, przyszłość, Materiały z konferencji jubileuszowej z okazji 50-lecia Biblioteki Uniwersyteckiej im. Jerzego Giedroycia, Białystok, 15–16 listopada 2018 r., praca zbiorowa red. P. Chomik, H. Kościuch, J. Żochowska, Białystok, 2019, s. 115.

Analiza działalności Biblioteki Głównej UMCS pokazuje, że instytucja ta dysponuje rozwiniętą infrastrukturą przestrzenną oraz zróżnicowaną ofertą edukacyjną, naukową i społeczno-kulturową. Jednocześnie pozostaje ona jednostką o istotnym potencjale dalszego rozwoju. Z perspektywy postawionego problemu badawczego kluczowe znaczenie ma bowiem nie tylko identyfikacja istniejących form aktywności, lecz również ocena ich efektywności w zakresie kształtowania wielofunkcyjnego charakteru biblioteki oraz poziomu zaangażowania użytkowników. W tym kontekście szczególnie istotne staje się odniesienie wyników analizy przypadku do dobrych praktyk wypracowanych w innych bibliotekach akademickich, co pozwala na uchwycenie możliwych kierunków dalszej transformacji.

Pierwszym obszarem wymagającym pogłębionej refleksji jest promocja zbiorów bibliotecznych, która w warunkach współczesnego nadmiaru informacji oraz rosnącej konkurencji ze strony zasobów cyfrowych nabiera strategicznego znaczenia. Analiza wskazuje, że choć Biblioteka UMCS podejmuje działania o charakterze tematycznym i animacyjnym, ich oddziaływanie pozostaje w dużej mierze ograniczone do odbiorców już obecnych w przestrzeni bibliotecznej. Tymczasem doświadczenia innych instytucji, np. Biblioteka Uniwersytetu Harvarda czy Biblioteka Kongresu USA, pokazują, że skuteczna promocja zasobów wymaga przejścia od modelu informacyjnego do modelu narracyjno-partycypacyjnego, w którym użytkownik nie tylko otrzymuje informację o zbiorach, lecz zostaje włączony w proces ich interpretacji i współtworzenia znaczeń. Szczególną rolę w tym procesie odgrywają wystawy cyfrowe, które – dzięki swojej dostępności, multimedialności i możliwości integracji z dydaktyką – zwiększają widoczność zbiorów oraz intensyfikują ich wykorzystanie³⁰. Włączenie tego typu narzędzi w działania Biblioteki UMCS mogłoby przyczynić się nie tylko do rozszerzenia zasięgu oddziaływania instytucji, lecz także do wzmocnienia jej funkcji edukacyjnej i naukowej przez kontekstualizację i reinterpretację zasobów.

Drugim kluczowym obszarem jest aktywizacja społeczności użytkowników, która w analizowanym przypadku stanowi już istotny element funkcjonowania biblioteki, jednak jej potencjał nie został w pełni wykorzystany. Przykłady inicjatyw o charakterze oddolnym pokazują, że biblioteka może skutecznie pełnić funkcję przestrzeni integrującej różnorodne środowiska – od studentów i pracowników naukowych po grupy pasjonackie. W świetle badań nad kulturą partycypacyjną szczególnie istotne

³⁰ *Get curious about CURIOSity: Harvard Law School Library Exhibits Find a New Home*, [online] <https://www.huh.harvard.edu/pages/online-exhibits>, https://hls.harvard.edu/amicus-libris/get-curious-about-curiosity-harvard-law-school-library-exhibits-find-a-new-home/?utm_source [dostęp: 02.02.2026]; D.M. Rubenstein, *Collecting Memories Treasures from The Library of Congress*, [online] <https://www.loc.gov/exhibitions/treasures-from-the-library-of-congress/about-this-exhibition/> [dostęp: 02.02.2026].

jest jednak przesunięcie akcentu z uczestnictwa biernego na współtworzenie, w którym użytkownicy stają się aktywnymi partnerami instytucji³¹. Wdrożenie bardziej systemowych form współpracy – takich jak współkuratorowanie wystaw, realizacja projektów badawczych czy współorganizacja wydarzeń – mogłoby prowadzić do pogłębienia relacji między użytkownikami a biblioteką. Z punktu widzenia problemu badawczego oznacza to nie tylko wzrost frekwencji czy liczby wydarzeń, lecz przede wszystkim zwiększenie jakościowego zaangażowania użytkowników, przejawiającego się w ich identyfikacji z instytucją oraz gotowości do długofalowej współpracy.

Trzecim istotnym kierunkiem rozwoju jest dalsza profesjonalizacja działań edukacyjnych, zwłaszcza w zakresie kształtowania kompetencji informacyjnych, badawczych i cyfrowych. Analiza wykazała, że funkcja edukacyjna Biblioteki UMCS jest silnie rozwinięta, jednak jej potencjał może być jeszcze lepiej wykorzystany przez integrację działań szkoleniowych z procesem dydaktycznym uczelni oraz indywidualizację oferty w zależności od poziomu zaawansowania użytkowników. Doświadczenia zagraniczne, np. Uniwersytetu Helsińskiego czy University College London Library, wskazują, że biblioteki akademickie coraz częściej pełnią rolę centrów kompetencji akademickich, oferujących kompleksowe wsparcie na różnych etapach procesu badawczego³². Włączenie takich rozwiązań do praktyki Biblioteki UMCS mogłoby przyczynić się do wzmocnienia jej pozycji jako partnera dydaktycznego oraz zwiększenia efektywności wykorzystania zasobów naukowych przez użytkowników.

Istotnym kontekstem dla wszystkich wskazanych działań pozostaje przestrzeń biblioteczna, która – jak wykazała analiza – pełni funkcję nie tylko infrastrukturalną, lecz także behawioralną i społeczną. Oznacza to, że sposób jej organizacji wpływa bezpośrednio na zachowania użytkowników, ich czas przebywania w bibliotece oraz formy aktywności. W tym ujęciu dalsze doskonalenie przestrzeni – zarówno przez rozwój stref relaksu, jak i wdrażanie rozwiązań technologicznych – powinno być traktowane jako element strategii zwiększania zaangażowania użytkowników. Szczególnie istotne jest tu podejście holistyczne, uwzględniające zarówno potrzeby poznawcze, jak i emocjonalne użytkowników. Tworzenie przestrzeni sprzyjających koncentracji, regeneracji oraz interakcjom społecznym wzmacnia bowiem funkcję biblioteki jako środowiska wspierającego proces uczenia się i pracy naukowej³³.

³¹ M. Krajewski, *W kierunku relacyjnej koncepcji uczestnictwa w kulturze*, „Kultura i Społeczeństwo” 2013, nr 1, s. 49–50.

³² *Courses on information seeking*, [online] https://www.helsinki.fi/en/helsinki-university-library/using-collections/courses-and-workshops/courses-information-seeking?utm_source [dostęp: 17.02.2026]; *LibrarySkills@UCL: Training and support*, [online] https://library-guides.ucl.ac.uk/training-support/training-sessions?utm_source [dostęp: 17.02.2026].

³³ G. Piotrowicz, *Współczesna biblioteka akademicka w ujęciu systemowym, integrującym jej przestrzeń fizyczną i elektroniczną*, „Biuletyn EBIB” 2015, nr 1 (155), s. 5–7.

Analiza porównawcza wskazuje również na rosnące znaczenie integracji przestrzeni fizycznej i cyfrowej. Biblioteka UMCS, rozwijając intensywnie swoje zasoby elektroniczne, posiada solidne podstawy do budowy modelu hybrydowego, w którym działania online i offline wzajemnie się uzupełniają. Pełne wykorzystanie tego potencjału wymaga jednak dalszej modernizacji infrastruktury fizycznej oraz wdrażania rozwiązań umożliwiających płynne przechodzenie między różnymi formami korzystania z zasobów. Dopiero taka integracja pozwala na stworzenie spójnego środowiska informacyjnego, odpowiadającego na potrzeby współczesnych użytkowników.

Z perspektywy głównego problemu badawczego kluczowe znaczenie ma fakt, że wszystkie wskazane kierunki rozwoju – promocja zbiorów, aktywizacja społeczności, rozwój kompetencji oraz doskonalenie przestrzeni – nie funkcjonują jako odrębne obszary, lecz tworzą system wzajemnie powiązanych działań. Ich wspólnym efektem jest stopniowe przekształcanie biblioteki w środowisko o wysokim poziomie interaktywności, w którym użytkownicy nie tylko korzystają z zasobów, lecz aktywnie uczestniczą w ich tworzeniu, interpretacji i upowszechnianiu.

W tym sensie rozwój Biblioteki UMCS można interpretować jako proces pogłębiania modelu biblioteki wielofunkcyjnej, w którym funkcje edukacyjne, naukowe, społeczne i przestrzenne ulegają integracji. Odniesienie do dobrych praktyk krajowych i międzynarodowych nie ma tu charakteru postulatywnego, lecz stanowi narzędzie interpretacyjne, pozwalające lepiej zrozumieć dynamikę zachodzących zmian oraz ich potencjalne kierunki. W rezultacie case study Biblioteki UMCS nie tylko ilustruje proces transformacji współczesnej biblioteki akademickiej, lecz także wskazuje mechanizmy, przez które różne formy aktywności przekładają się na wzrost zaangażowania użytkowników oraz kształtowanie biblioteki jako rzeczywistej „trzeciej przestrzeni”.

Podsumowanie

Przeprowadzona analiza potwierdza, że BG UMCS funkcjonuje jako instytucja wielowymiarowa, w której kluczowe znaczenie ma integracja różnorodnych form aktywności oraz ich ukierunkowanie na potrzeby użytkownika.

Studium przypadku Biblioteki Główniej UMCS ukazuje, że rozwój funkcji edukacyjnych, naukowych, społeczno-kulturowych oraz przestrzennych prowadzi do powstania spójnego systemu, w którym poszczególne elementy wzajemnie się uzupełniają i wzmacniają. Szczególnie istotnym rezultatem analizy jest wskazanie, że wielofunkcyjność biblioteki nie polega wyłącznie na rozszerzaniu zakresu usług, lecz na ich integracji oraz powiązaniu z doświadczeniem użytkownika. W tym

ujęciu biblioteka przestaje być jedynie miejscem dostępu do zasobów, a staje się środowiskiem aktywności, interakcji i współtworzenia wiedzy. Uzyskane wyniki potwierdzają również, że koncepcja „trzeciej przestrzeni” zachowuje swoją aktualność, choć w warunkach biblioteki akademickiej ulega przekształceniu przez silne powiązanie z funkcjami naukowymi i dydaktycznymi. Biblioteka UMCS stanowi przykład instytucji hybrydowej, w której przestrzeń społeczna współistnieje z zaawansowanym zapleczem informacyjnym i badawczym. Jednocześnie analiza wskazuje na istnienie dalszego potencjału rozwojowego, szczególnie w zakresie aktywizacji użytkowników, promocji zbiorów oraz integracji przestrzeni fizycznej i cyfrowej. Kierunki te mogą przyczynić się do dalszego wzmacniania roli biblioteki jako środowiska wspierającego procesy edukacyjne, badawcze i społeczne. W rezultacie badanie potwierdza, że transformacja współczesnych bibliotek akademickich ma charakter systemowy i prowadzi do wykształcenia modelu instytucji, w której użytkownik staje się współuczestnikiem procesów informacyjnych i kulturowych, a biblioteka – dynamicznym środowiskiem ich realizacji.

Bibliografia

- Adamiec A., *Transformacja działalności bibliotek polskich uczelni publicznych a otwarta komunikacja naukowa*, [w:] *Biblioteka [w] transformacji. Materiały z VII ogólnopolskiej konferencji naukowej*, Białystok, 14–15 września 2023 roku, red. P. Chomik, I. Szymańska, W. Wróbel, Białystok 2024, s. 243–259, <http://hdl.handle.net/11320/17652>. DOI: <https://doi.org/10.15290/bwt.2024.12>.
- Babik, W., *Biblioteka akademicka na rozdrożu: o współczesnych przemianach w środowisku informacyjnym bibliotek*, „Biuletyn Biblioteki Głównej Politechniki Śląskiej” 2014, nr 3, s. 31–50.
- Baran S., Kotowska L., *Przestrzeń społeczna w nowoczesnej bibliotece akademickiej miejscem nauki i spotkań*, [w:] *Biblioteka jako „trzecie miejsce” – międzynarodowa konferencja Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego: materiały konferencyjne = Scientific library as a «third place» – international conference of the Library of the University of Łódź*, red. M. Wrocławska, J. Jerzyk-Wojtecka, Łódź, 2011, s. 137–153.
- Czajkowska M., *Otwieranie nauki. Otwarty dostęp do publikacji naukowych i danych badawczych*, „Problemy Profesjologii” 2019, nr 2, s. 37–44.
- Derfert-Wolf L., *Misja wspierania nauki a misja społeczna bibliotek szkół wyższych – relacje i znaczenie w świetle badań funkcjonalności i wpływu*, [w:] *Biblioteka naukowa: czy jeszcze naukowa?*, red. K. Jazdon, Poznań, 2018, s. 29–43.
- Formela S., *Rola nowoczesnych bibliotek miejskich w zapewnianiu dostępu do kultury i realizowaniu funkcji społecznych*, „Zarządzanie Biblioteką” 2020, nr 1(12), s. 49–63.
- Houghton K., Foth M., Miller E., *The continuing relevance of the library as a third place for users and non-users of IT: The case of Canada Bay*, „The Australia Library Journal” 2016, nr 62 (1), s. 27–39. DOI: <https://doi.org/10.1080/00049670.2013.771764>.

- Jaworowska E., Haryłek M., *Rola bibliotekarzy akademickich w podnoszeniu kompetencji informacyjnych studentów Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, „Biblioteka Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” 2018, nr 2, s. 136–145.
- Kamińska A., *Jak biblioteki akademickie szkolą badaczy w zakresie otwartej nauki – na przykładzie kursu oferowanego przez Bibliotekę Uniwersytecką w Warszawie*, „Biuletyn EBIB” 2021, nr 3 (198), [online] <https://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/739/775> [dostęp: 12.01.2026].
- Kampa E., *Biblioteka – atrakcyjne miejsce w przestrzeni publicznej*, „Studia i Materiały Centralnej Biblioteki Wojskowej” 2019, nr 2, s. 195–207.
- Kokot-Kanikuła K., Szymik A., *Zadania i kompetencje bibliotekarzy w zespole ds. polityk wydawniczych polskich czasopism naukowych*, „Biuletyn EBIB” 2021, nr 3 (198), [online] <https://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/738> [dostęp: 12.01.2026].
- Kostecka M., *Jak bibliotekarze mogą skutecznie uczyć kompetencji informacyjnych i cyfrowych dorosłych użytkowników bibliotek?*, „Biuletyn EBIB” 2021, nr 2 (197), s. 1–6.
- Krajewski M., *W kierunku relacyjnej koncepcji uczestnictwa w kulturze*, „Kultura i Społeczeństwo” 2013, nr 1, s. 29–67. DOI: 10.2478/kultura-2013-0003.
- Kuczowska M., Theus M., *Otwarta nauka – otwarte dane badawcze – nowe zadania bibliotek naukowych: raport z badania pilotażowego*, „Przegląd Biblioteczny” 2022, vol. 90 (3), s. 271–286. DOI: 10.36702/pb.937.
- Lepkowska W., Wolniewicz-Pujanek I., Jeszke Ł., *Przegląd usług współczesnej biblioteki akademickiej*, „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” 2018, nr 2 (52), s. 146–159.
- Life Long Learning – uczenie się przez całe życie jako droga do rozwoju. Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu*, [online] <https://uniwersytet-otwarty.umk.pl/news/12> [dostęp: 17.04.2026].
- Lin H., Pang N., Luyt B., *Is the library a third place for young people?*, „Journal of Librarianship and Information Science” 2015, nr 47 (2), s. 145–155. DOI: 10.1177/0961000614532303.
- Majidi V., Saradj F. M., Khanmohammadi M. A., *Explaining the Quality of the Architectural Space in Academic Libraries Based on User Preferences*, „The Monthly Scientific Journal of Bagh-e Nazar” 2023, nr 20 (122), s. 33–58. DOI: 10.22034/bagh.2023.351938.5227.
- Michniewicz-Wanik K., *Biblioteki naukowe w procesie transformacji*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 2016, t. 106, s. 89–99. DOI: 10.31743/abmk.12097.
- Montgomery S.E., Miller J., *The Third Place: The Library as Collaborative and Community Space in a Time of Fiscal Restraint*, „College & Undergraduate Libraries” 2011, nr 18, s. 228–238. DOI: <https://doi.org/10.1080/10691316.2011.577683>.
- McIntosh E., Nutt D., *Impact of the Integrated Practitioner in Higher Education: Studies in Third Space Professionalism: introduction and literature review*, [w:] *The Impact of the Integrated Practitioner in Higher Education: Studies in Third Space Professionalism*, ed. E. McIntosh, D. Nutt, Abingdon, Oxon, England: Routledge, 2022, s. 1–14. DOI: <https://doi.org/10.4324/97810030375691>.
- Nahotko M., *Komunikacja naukowa w środowisku cyfrowym: globalna biblioteka cyfrowa w informatycznej infrastrukturze nauki*, Warszawa 2010, s. 384.
- Nahotko M., *Open Access – zagrożenia i szanse dla bibliotekarzy*, „Biuletyn EBIB” 2008, nr 6/ (97), [online] <https://www.ebib.pl/2008/97/a.php?nahotko> [dostęp: 12.01.2026].
- Nahotko M. (red.), *Obecność problematyki zarządzania danymi badawczymi na stronach web polskich bibliotek naukowych*, Kraków 2022.

- Nowocien T., Rogowska E., *Data management plan (DMP) w bibliotece naukowej. Nowe zadania i narzędzia*, „Medical Library Forum” 2018, nr 11 (1), s. 25–30. DOI: 10.34738/mlf.0009.
- Piotrowicz G., *Cyfrowa przyszłość, czyli biblioteki w erze informacji. Cyfrowa przyszłość, czyli biblioteki w erze informacji*, [w:] *Biblioteki XXI wieku. Czy przetrwamy?* Łódź, 19–21 czerwca 2006 r.: materiały konferencyjne, Łódź 2006, s. 247–266.
- Piotrowicz G., *Współczesna biblioteka akademicka w ujęciu systemowym, integrującym jej przestrzeń fizyczną i elektroniczną*, „Biuletyn EBIB” 2015, nr 1 (155), s. 1–11.
- Skibińska M., *Kompetencje informacyjne – przegląd tendencji rozwojowych koncepcji information literacy*, „Przegląd Badań Edukacyjnych” 2021, nr 34, s. 181–207.
- Sosińska-Kalata B., *Kształtowanie się nowego paradygmatu organizacji zasobów wiedzy w społeczeństwie sieciowym*, [w:] *Wymiana informacji i rozwój profesjonalnych usług informacyjnych w edukacji, nauce i kulturze na rzecz społeczeństwa opartego na wiedzy*, D. Pietruch-Reizes, W. Babik (red.), Katowice 2008, s. 17–23.
- Sosińska-Kalata B., *Organizacja wiedzy w cyfrowym świecie: wpływ rewolucji cyfrowej na ewolucję metod i narzędzi organizacji wiedzy*, „Zagadnienia Informacji Naukowej. Studia Informacyjne” 2019, t. 57, nr 1(113), s. 26–46. DOI 10.36702/zin.494.
- Sosińska-Kalata B., Roszkowski M., Wiorogórska Z. (red. nauk.), *Nauka o informacji w okresie zmian: rewolucja cyfrowa: infrastruktura, usługi, użytkownicy: praca zbiorowa*, Warszawa 2020.
- Sójkowska I., Podgórski F., *Dokąd zmierza informacja? – czyli co oferuje biblioteka, a czego oczekuje użytkownik. Stan obecny i rozwój informacji naukowej w bibliotekach uczelni technicznych*, [w:] *Biblioteki XXI wieku. Czy przetrwamy? II Konferencja Biblioteki Politechniki Łódzkiej*, Łódź 2006, s. 407–420.
- Sójkowska I., *Schyłek dydaktyki bibliotecznej czy ponadczasowa misja wspierania kształcenia? Badania w polskich bibliotekach akademickich*, „Biuletyn EBIB” 2024, nr 4 (215), s. 1–19.
- Starek A., Piech M., *Biblioteka – centrum edukacyjne czy miejsce spotkań. Hybryda przestrzeni w bibliotekach akademickich*, [w:] *Biblioteki Podlasia i Polski północno-wschodniej – przeszłość, teraźniejszość, przyszłość, Materiały z konferencji jubileuszowej z okazji 50-lecia Biblioteki Uniwersyteckiej im. Jerzego Giedroycia*, Białystok, 15-16 listopada 2018 r., praca zbiorowa red. P. Chomik, H. Kościuch, J. Żochowska, Białystok 2019, s. 105–120. DOI: 10.15290/50latBU.2019.07.
- Szczygłowska L., *Ewolucja bibliotek akademickich. Konteksty przemian i rozwoju współczesnych instytucji bibliotecznych*, „Zarządzanie Biblioteką” 2018, nr 1 (10), s. 9–23.
- Tokarska A., *Kreowanie kultury edukacyjnej, informacyjnej i medialnej w bibliotekach*, [w:] *Biblioteki i ośrodki informacji – zbiory, pracownicy, użytkownicy*, red. M. A. Jarczyk, Katowice 2010, s. 33–44.
- Tomasik A., *Nowoczesna biblioteka w społeczeństwie wiedzy*, „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” 2015, nr 2 (40), s. 81–91.
- Twardy E., Kołakowska J., *Działalność edukacyjna biblioteki uniwersyteckiej. Szkolenia biblioteczne w Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie – kierunki i formy rozwoju*, [w:] *Ludzie – zasoby – usługi. Biblioteka Główna na 75-lecie Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej*, red. A. Folga, S. Skórka, Kraków 2021, s. 107–117.

- Walker D.C., *A Third Place for the Law Library: Integrating Library Services with Academic Support Programs*, „Law Library Journal” 2013, nr 105 (3), s. 2013–2017. DOI: <https://doi.org/10.31219/osf.io/vgbyj>.
- Waxman L., Clemons S., Banning J., McKelfresh D., *The library as place: Providing students with opportunities for socialization, relaxation, and restoration*, „New Library World” 2007, vol. 108, nr 9/10, s. 424–434. DOI: 10.1108/03074800710823953.
- Wojciechowska M., *Kompetencje zawodowe bibliotekarzy. Metody badania*, „Bibliotheca Nostra” 2010, nr 1 (20), s. 25–35.
- Wojciechowska M., *Rola szkoleń i rozwoju zawodowego pracowników bibliotek w realizowaniu założeń pedagogiki bibliotecznej*, [w:] *Sfera kultury, sfera nauki: współczesny obraz biblioteki*, red. M. Wojciechowska, Gdańsk 2014, s. 178–187.
- Wojciechowska M., *Rozwój oferty usługowej bibliotek i usługi kreatywne jako próba zwiększania konkurencyjności. Przykład makerspace*, [w:] *Mobilnie, interaktywnie, kompetentnie. Usługi, media i technologie informacyjno-komunikacyjne w nowoczesnej bibliotece*, red. M. Wojciechowska, M. Cyrklaff-Gorczyca, Warszawa 2019, s. 257–274.
- Wojciechowska M., *Standaryzacja akademickich systemów biblioteczno-informacyjnych jako element podnoszenia jakości usług uczelni*, [w:] *Problemy zarządzania w uczelni opartej na wiedzy*, red. nauk. K. Leja, Gdańsk 2006, s. 147–154.
- Wojciechowska M., Orzoł M., *Biblioteka jako trzecie miejsce. Przykład bibliotek szkół medycznych*, „Medical Library Forum” 2020, 13 (2), s. 3–18.
- Wojciechowska M., *Czy bibliotekarze mogą budować sieci społecznego zaangażowania? Wyniki badania postaw personelu bibliotecznego*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia” 2021, nr 19, s. 728–750.
- Wójcik M., *Library User Experience, czyli o budowaniu doświadczenia użytkownika w bibliotece*, „Przegląd Biblioteczny” 2018, z. 3, s. 392–402.
- Zawadzka A., Ziółkowska M., *Sprawozdanie z warsztatów i wystawy pt. „Lapbook, czyli kreatywne prezentowanie informacji na każdy temat” zorganizowanych w ramach XIX Festiwalu Nauki Lublin 2023*, „Folia Bibliologica” 2023, vol. 65, s. 146–152.

Źródła internetowe

- Amerykańskie Centrum Edukacji i Biznesu American Corner. Koncepcja działalności*, [online] <https://www.umcs.pl/pl/koncepcja-dzialalnosci,28302.htm> [dostęp: 10.01.2026].
- Courses on information seeking*, [online] https://www.helsinki.fi/en/helsinki-university-library/using-collections/courses-and-workshops/courses-information-seeking?utm_source [dostęp: 17.02.2026].
- Get curious about CURIOSity: Harvard Law School Library Exhibits Find a New Home*, [online] <https://www.huh.harvard.edu/pages/online-exhibits>, https://hls.harvard.edu/amicus-libris/get-curious-about-curiosity-harvard-law-school-library-exhibits-find-a-new-home/?utm_source [dostęp: 02.02.2026].
- LibrarySkills@UCL: Training and support*, [online] https://library-guides.ucl.ac.uk/training-support/training-sessions?utm_source [dostęp: 17.02.2026].

Rubenstein D. M., *Collecting Memories Treasures from The Library of Congress*, [online] <https://www.loc.gov/exhibitions/treasures-from-the-library-of-congress/about-this-exhibition/> [dostęp: 02.02.2026].

Spotkanie z *Mangą i Anime* – „*Puella Magi Madoka Magica*”, [online] <https://www.umcs.pl/pl/aktualnosci,8785,spotkanie-z-manga-i-anime-sroda18-02-26-godz-17-00,180183.htm> [dostęp: 12.01.2026].

Stowarzyszenie Miłośników Dawnej Broni i Barwy (SMDBiB) 27.10.25, [online] <https://www.umcs.pl/pl/aktualnosci,8785,spotkanie-stowarzyszenia-milosnikow-dawnej-broni-i-barwy-27-10-2025-r-,174031.htm> [dostęp: 10.01.2026].

Tydzień Bibliotek 8–15 maja 2025. Program. *Warto być sobą*, [online] <https://www.umcs.pl/pl/tydzien-bibliotek-8-15-maja-2025,32341.htm?token=5a1f2a154cb2d1a5cf22c0b8c3e9d289> [dostęp: 12.01.2026].

Zarządzenie Nr 10/2024 Rektora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 23 lutego 2024 r. w sprawie powołania Zespołu ds. danych badawczych, [online] <https://www.umcs.pl/pl/uchwaly-zarzadzenia-pisma-okolne,2499,zarzadzenie-nr-10-2024-rektora-universytetu-marii-curie-sklodowskiej-w-lublinie-z-dnia-23-lutego-2024-r-w-sprawie-powolania-zespołu-ds-danych-badawczych,144859.htm> [dostęp: 24.01.2026].